

ש'מלאכה שאינה צריכה לגופה' אינה דאורייתא], ויש אוסרים בגחלת של עץ [דעת הרמב"ם שהלכה כרבי יהודה ש'מלאכה שאינה צריכה לגופה', מדאורייתא] [ש"ע א"ח שלד, כז], והלכה כדעה ראשונה, ואם יוכל, עדיף שיפנה אותה למקום שאין בו רבים, ולא יכבנה (משנ"ב שם).

קוץ ברשות הרבים, מוליכו פחות פחות מארבע אמות, שאף שהמוליך אינו נצרך להולכת הקוץ, והיא בגדר 'מלאכה שאינה צריכה לגופה', שלדעת רבי שמעון איסורו מדרבנן, כאן העמידו חכמים את דבריהם אף במקום סכנה, בשביל שלא יבואו להקל באיסור טלטול ברשות הרבים (ריטב"א). וכך נפסק להלכה (שו"ע א"ח שח, יח, וראה במשנ"ב ובביא"ה ל שם, פריטס נוספים).

ובכרמלית אפלו טובא. ■ וכך נפסק להלכה (שם).

נותן אדם חמין לתוך הצונן, ולא הצונן לתוך החמין, שבתערובת של דבר צונן בדבר חם, כלל הוא בדינו ש'תתאה גבר', שכאשר התחנות חם, יש בו כח לבשל את הניתן עליו, וכאשר העליון חם, אין בכוחו לבשל את הקר שמתחתיו, ואפילו כשמערה עליו מכלי ראשון, הגם שכלי ראשון מבשל דבר הניתן בתוכו, עירוי מכלי ראשון, אינו מבשל, ש'תתאה גבר' (ראה רש"י, יד יהודה קה, ג, בדעתו).

ויש מפרשים, שבתערובת מים במים אין את הכלל של 'תתאה גבר', שהמים מתערבים יחד זה בזה ואין כאן עליון ותחתון (ראה תוס' כאן, ובפסחים מ, ב ד"ה האילפס, וברשב"א כאן), וכוונת הברייתא, שברך כלל שופכים את המים המועטים לתוך מים מרובים, ולכן 'נותן חמין לתוך צונן', ששופך מעט מים חמים לתוך מים צוננים, שאינם מתבשלים ממעט המים החמים, אבל 'אין נותן צונן לתוך חמין', שאסור לשפוך מעט מים צוננים לתוך הרבה מים חמים, שהצוננים המועטים מתבשלים במים החמים המרובים (תוס' ד"ה נותן), ועיקר החילוק אינו תלוי ברוב ומיעוט, אלא תלוי בתוצאה, שכל שהמים הצוננים מתחממים לשיעור 'יד סולדת' אסור משום מבשל (ביאה"ל שית, יא), ואף שברך כלל עירוי מכלי ראשון מבשל קצת, מכל מקום כשמערה מים חמים מכלי ראשון לתוך מים צוננים מרובים, המים החמים מצטננים מיד במים הצוננים המתערבים בהם ואינם מבשלים כלל (ראה תוס' שם ומשנ"ב שית, עח).

דברי בית שמאי, שלדעתם איסור נתינת צונן בתוך חמין, הוא אפילו בכוס שהיא כלי שני, שאף שכלי שני אינו מבשל, גזרו בית שמאי אטו כלי ראשון (תוס' ד"ה נותן), או שסוברים בית שמאי שכלי שני מבשל (ספר הישר לד"ת, רנ. ולכאורה כן משמעות דברי רש"י).

אכל באמבטי, שהוא 'כלי ראשון' (ראה רש"י ושע"צ שית, קה, בדעתו; ר"ן). ויש מפרשים באמבטי שהוא 'כלי שני', ואיסורו מדרבנן, שאף שכלי שני אינו מבשל, גזרו חכמים שלא לערב שם מים רבים, שהמים שבאמבטי רותחים מאוד, והרואה יטעה שהוא כלי ראשון (תוס' ד"ה אבל), או לפי שהמים שבאמבטי רותחים מאוד בשיעור 'יד נכויית', ולכן יש להם כח לבשל אפילו בכלי שני (היי אדם שבת כ, ד, ובבית אדם לשיעור צדק ב, ט, ע"פ טור א"ח שית, יא) ושיעור 'יד נכויית', שהיד נכויית אף כשמוציאה מיד מהמים הרותחים, בניגוד לחום בשיעור 'יד סולדת', שאין היד נכויית כשמוציאה מיד מהמים החמים (יד יהודה קה, ט), וקשה לשער את החילוק בין 'יד סולדת', לבין 'יד נכויית' (חז"א א"ח נב, יט). ■ להלכה, כלי שני שהיד נכויית בו, מבשל (משנ"ב שית, מח).

למימרא דשמואל פרבי שמעון וכו', שסבר המקשן לדמות בין 'אינו מתכוון לבין 'מלאכה שאינה צריכה לגופה', לפי שבכל 'אינו מתכוון', נכלל גם 'מלאכה שאינה צריכה לגופה', שכל שאינו מכוין למלאכה, אינו נצרך לגופה, והיה סבור המקשן, שדוקא לדעת רבי יהודה שחייבים מהתורה על 'מלאכה שאינה צריכה לגופה', החמירו חכמים באינו מתכוון (תוס' ד"ה ואפילו), ויש מפרשים את סברת המקשן, שבשניהם יש חסרון ב'מלאכת מחשבת' ובוכונה הנצרכת (ריטב"א).

מכנין גחלת של מתכת, שאף שמתכת לוחטת נחשבת כאש, והחמם מתכת עד שמתלהט ומאדימה חייב משום מבעיר, בכיבוי אף עוברים על מלאכת מכבה מהתורה, אלא מדרבנן לפי שלא נוצר פחם מהכיבוי (אבני נזר א"ח רכט, בדעת רש"י להלן קלד, א). ויש סוברים שמתכת אינה נחשבת אש [ואף בהבערתה אין עוברים על מלאכת מבעיר] (ראה ראב"ד שבת יב, א. וראה משנ"ב שלד, פד, שגחלת של מתכת אינו שורף). ואין שייך לדון על כיבוי זה משום מלאכת 'מצרף' מדאורייתא, שענין 'מצרף' שייך רק בחיזוק מתכת של כלים (ראה רמב"ן). ויש סוברים שרק כאשר אינו מתכוון לצירוף המתכת, אינו חייב משום מצרף, אבל אילו היה מכבה גחלת של מתכת על מנת לצרפה, היה חייב משום 'מצרף' (רמב"ם שבת יב, ב).

ברשות הרבים, שהנפחים משליכים שם פסולת של ברזל לוחט (רש"י ור"ן).

בשביל שלא יזוקו פה, שלא העמידו חכמים את איסוריהם במקום שמצויים בו רבים היכולים לבוא לידי היזק (רש"י), וכגון שאין לו אפשרות אחרת למנוע את היזק הרבים בלא לכבות את הגחלת, כגון על ידי הזזת הגחלת למקום אחר (ר"י מלוניל).

רבים, היינו שלשה אנשים שיכול אחד מהם להינזק, וכדרך שמצונו בכמה מקומות בש"ס, שרבים היינו שלשה, ובית שמצויים בו תינוק המטפח דינו כרבים (שש"כ שם ובהע"כ ג). ויש שכתבו, שהכוונה למקום שימוש של רבים, אבל מקום של יחיד, אף שמצויים בו רבים, כמו בית שיש בו כמה אנשים, אינו נחשב כמקום של רבים לענין זה (חוט שני שבת ג, נב).

אכל לא גחלת של עץ, שאיסור כיבוי מדאורייתא, בגלל שנשארו פחם לאחרי הכיבוי (רש"י, ע"פ אבני נזר שם), ויש מפרשים החילוק בין גחלת ממתכת לגחלת מעץ, שגחלת ממתכת לוחטת ומסוכנת גם לאחר שכבתה וקשה להבחין בה ולהיזהר ממנה, בשונה מגחלת מעץ (גאונים המובאים ברשב"א).

ואי סלקא דעתך סבר לה פרבי שמעון, אפילו של עץ נמי, שזוהי 'מלאכה שאינה צריכה לגופה', שמלכתחילה היה מעדיף שלא תבער האש כלל, ואין לו צורך בעצם הכיבוי אלא בהרחקת האש, ומלאכה הצריכה לגופה במלאכת מכבה שייך רק כשהוא נצרך לעצם הכיבוי, וכגון שמכבה בשביל שימוש בפחם, או שמכבה פתילה בשביל להבהבה, שתהא נוחה בכך להדלקה, שבאלו הוא נצרך לעצם הכיבוי (דעת רש"י כאן ולהלן צג, ב).

בדבר שאין מתכוין וכו' במלאכה שאינה צריכה לגופה וכו', ששמואל מיקל בדבר שאינו מתכוון' שהוא דבר קל, כשהאדם עוסק בפעולת היתר, ואין דעתו כלל על התוצאה האסורה (וכמבואר בדבריו לעיל מא, ב), ומחמיר ב'מלאכה שאינה צריכה לגופה', שהוא דבר חמור יותר, שדעת האדם על התוצאה האסורה (ריטב"א).

■ להלכה, גחלת המונחת במקום שרבים ניזוקים בה יכול לכבותה, בין אם היא של מתכת, בין אם היא של עץ [וכרבי שמעון